

7 *Bůh vyvýšil pravice* Ž. 88,43 – 10 *hanbou jej přioděl* Ž. 88,46 – 12-13 *Ját jsem ten, kterýž jsem zhřešil...* 2. Král. 24,17 – 23-24 *Onit se rozptýlí, aby pojedlí...* Ž. 58, 16 až 40 *Obora* byla osada ležící mezi Petřínem, dnešním Jánským vrškem a Tržištěm; vznikla na místě knížecí obory – 49 *kostel sv. Jana* stával v místech dnešního nároží Šporkovy ulice a Jánského vršku, který se dodnes jmenuje podle tohoto kostela – 93-94 *Cizí učiněn jsem bratřím svým...* Ž. 69,9 – 106 *Kdo by pak měl statek tohoto světa...* 1 Jan 3,17 – 108 *Každý, kdož nenávidí bratra svého...* 1 Jan 3,15 – 110 *Jděte ode mne, zlořečení...* Mat. 25,41-43 – 112-115 *Za pradávna živný duch...* byly *časy zlaté* Ovidius, *Metamorfozy* I – 141 *tři látra* něco přes 6 m – 143 *u svatého Petra v osadě Německé* na Poříčí – 144 *u kostela svatého Lazara* v dnešní Spálené ulici, při ústí dnešní Lazarské ulice, pojmenované podle tohoto kostela – 145 *u kostela svatého Jana na Rybníčku* název staré osady Rybníčku je dosud zachován v pojmenování ulice; kostel byl postaven na památku vítězné bitvy svedené r. 1179 knížetem Fridrichem v místech dnešní ulice Na bojišti; *ve Psářích* osada mezi Vyšehradem a potokem Botičem – 148 *na jespech* jesep je písčítý nános při ústí nebo ohybu vodního toku – 156-158 *Ach, kéž jsme se nenarodili...* *do hrobu* Job 10,18-19 – 162-163 srov. Carmina latina epigraphica (ed. Buecheler) č. 1336,5n – 171 *Hořany* ves sv. od Českého Brodu

OPATOVICKÝ HOMILIÁŘ

Kazatelství tvořilo od počátku křesťanství jednu z nejdůležitějších složek práce duchovních. Bez činnosti kazatelské si nelze představit ani působení soluňských bratří na Moravě ani působení kněžstva mezi lidem v dalších staletích. Pro potřeby kazatelské praxe byla častěji osvědčená kázání autorit zaznamenávána, přepisována a sestavována ve sbírky. Výjimečně bývala do sbírek pojímána i kázání jednotlivá. Kazatelství (homiletika) tak obohacuje naši literaturu o nová díla, z nichž alespoň některá byla zřejmě proslovována česky, třebaže se nám dochovala jen v latinské podobě.

Kazatelé sahalí s oblibou k životům světců, aby na nich ukazovali vzory křesťanského života. Tak máme zachováno i několik kázání (homilií) o českých světcích, z nichž některá obsahuje t. zv. *Opatovický homiliář*, sbírka kázání nejrůznějšího původu, vzniklá na české půdě v polovině 12. století. Název má odtud, že podle poznámky na prvním listě sbírka nějakou dobu náležela benediktinskému klášteru opatovickému. Jsou v ní zaznamenána tři kázání o sv. Václavu a dvě o sv. Vojtěchu, z nichž jedno uvádíme. Záznamu mohlo být použito i jako předlohy pro lidové kázání české, a z tohoto praktického důvodu bylo zřejmě do homiliáře pojato. Důkazem toho, že Opatovický homiliář sloužil kazatelské praxi české, jsou i pozdější české glossy, mezifádkové překlady některých slov a obrátů, kterými si český kazatel usnadňoval používání latinské předlohy.

(KÁZÁNÍ NA SVÁTEK SVATÉHO VOJTĚCHA)

Bratři moji nejmilejší a páni moji, kteří jste dnes přišli k této svaté slavnosti, chcete-li dosáhnouti odpuštění svých hříchů, žádejte nejdříve o milost tohoto našeho patrona svatého Vojtěcha, Boha z celého srdce chvalte, v jeho službě setrvejte. Neboť jak máme Bohu sloužiti, svatý Vojtěch, náš patron, jehož svátek
 5 zde dnes slavíme, toho příklad nám svým životem zůstavil. Tak velikou milost boží, bratři moji, nezasloužil si totiž podřimováním nebo milováním věcí tohoto světa, nýbrž, jak praví apoštol, skrze mnohá soužení do království věčného vešel, bděním a ukládáním mnohých prací tělu, navštěvováním kostelů ve dne v noci a konečně tím, že život svůj mučednictvím ukončil.

10 Pročež, bratří moji nejmilejší, napomínám lásku vaši, abychom, pokud
s pomocí boží můžeme, ve stopách našeho patrona kráčeli, a jako on neměl hněvu
a nenávisti vůči nikomu, rozmařilosti a zhýralosti jako smrti unikal, opilství a buj-
nosti uhýbal, chudé a poutníky miloval, vdovami a sirotky nepohrdal, proti všem
zpupným a proti všem pohanům se moudře a zmužile postavil, přikázání boží
15 ve všem plně, jak se na biskupa slušelo, andělsky žil: tak každý z nás přede dnem
své smrti nechť usiluje pokáním a zpovědí odpočinutí věčné sobě zjednatí, a muž-
nami hříchy své odčiniti a jinými četnými ctnostmi, jichž jest bezpočet, duši
svou spasiti.

Tak první ctností je, aby ti, kdož jsou z boží milosti knížaty a mocnými to-
20 hoto světa, nejednali zpupně, naději svou do nejistoty nevkládali, neboť psáno jest:
„Nepřikládejte srdce k bohatství, jestliže by vám přibývalo, aby se nevynášeli,
nýbrž byli mezi svými jako jeden z nich.“ Víru však, která je v Kristu Ježíši,
Pánu našem, všichni pravou zachovávejte, do kostela častěji přicházejte, čiňte
opravdové vyznání svých vin kněžím božím, cudnost milujte, opilství se uhněte,
25 závisti a nenávisti jako jedu se střežte, podvodů se nedopouštějte, křivých svědectví,
křivopřísežnictví a lží nepronášejte, sluhům božím a svým rodičům úctu prokazuj-
te, svému králi a knížatům nebo pánům věrně služte, hadačstvím nevěřte, nýbrž
všechnu naději na Pána vložte.

Toto všechno a mnohá jiná přikázání boží konajíce, bratří moji, jednohlasně
30 volejme k Pánu svému Ježíši Kristu, aby ve svém velkém milosrdenství a na při-
mluvu svatého Vojtěcha, svého mučedníka, a všech svých svatých ráčil se nad námi
smilovati a dopřál nám se svými vyvolenými slyšeti svůj nejsladší hlas: „Pojďte,
požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa
do skonání věků. Amen.“

*1 kteří jste dnes přišli... patrně míněna pouť do kostela na hradě pražském – 7 skrze
mnohá soužení do království věčného vešel Skutk. 14,21 – 21 Nepřikládejte srdce k bohatství...
Ž. 61,11; aby se nevynášeli... Sir. 32,1 – 32-33 Pojďte, požehnaní Otce mého... Mat. 25,34*

NÁVŠTĚVA BOŽÍHO HROBU

Liturgické drama se vyvinulo z církevních obřadů velikonočních, jež konaly sbory
duchovenstva v klášteřích nebo při větších chrámech. Jeho zárodek tvořily zpívané úryvky
z Písma. Skutečné drama vzniklo, když zpěváci mimikou a kostýmem začali představovat
osoby, jejichž výroky zpívali. Nejvíce zájmu vzbudily obřady velikonoční, spojené
s Kristovým zmrtvýchvstáním. Z nich vznikla t. zv. *Návštěva božího hrobu*, předvádějící ná-
vštěvu tří Marií u prázdného hrobu Kristova. Obřad měl původně jedinou scénu (mezi Ma-
riemi a andělem, který jim sdělil, že Kristus vstal z mrtvých), později k ní byl připojen výjev
s apoštoly Janem a Petrem a konečně zjevení Kristovo Marii Magdaleně. Jazyk obřadu
byl ovšem latinský, protože tvořil součást bohoslužby.

Text, který tu v překladu podáváme, pochází ze Svatojirského kláštera na pražském
hradě a je z konce 12. nebo z počátku 13. století. Patří i s evropského hlediska k nejzají-
mavějším textům tohoto druhu.